

DOI: [10.32702/2307-2105-2022.2.77](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.77)

УДК (339.13: [639.382:597.423]):005.412(045)

М. Є. Бондарчук,
к. е. н., доцент (б.в.з.) кафедри підприємництва і торгівлі,
Національний університет "Одеська політехніка", Одеса, Україна
ORCID ID. 0000-0001-5895-4868

М. В. Хартій,
здобувач вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність,
Національний університет "Одеська політехніка", Одеса, Україна
ORCID ID. 0000-0002-1663-2198

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ІКРЯНИХ ТОВАРІВ

М. Bondarchuk
PhD in Economics, National University "Odessa Polytechnic", Odessa, Ukraine
М. Khartii
Applicant for higher education, National University "Odessa Polytechnic", Odessa, Ukraine

GLOBAL TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE CAVIAR PRODUCTS MARKET

Робота присвячена дослідженню стану та тенденцій розвитку світового ринку ікри осетрових та лососевих видів риб. Основною тенденцією світового ринку осетрової ікри є диверсифікація від промислового вилову у дикій природі до аквакультурного виробництва. Хоча з 1998 р. видобуток і торгівля осетровою ікрою регулюється Конвенцією про міжнародну торгівлю видами, що під загрозою зникнення для боротьби з нестійким промислом та незаконною торгівлею, все одно актуальною залишається проблема браконьєрського вилову осетрових та надходження контрабандної продукції на світовий ринок. Зростання попиту на осетрову ікру обумовлений застосуванням в харчовій промисловості та в індустрії краси. Подальшому збільшенню попиту на осетрову ікру також сприяє підвищення купівельної спроможності населення. Лососеву ікру отримують не тільки з риби, вироценої в умовах аквакультури, але й в природних умовах - на території Аляски, Сахаліну та Камчатки. Санкції проти Російської Федерації та заборона прямого імпорту з її території, призвели до налагодження схеми надходження на світовий ринок російської лососевої ікри через Білорусь.

The article is devoted to the study of the state and trends in the development of the world market of caviar of Sturgeon and salmon fish species. Although the production and trade of sturgeon caviar has been regulated by the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora since 1998 to combat unsustainable fishing and illegal trade, the problem of poaching Sturgeon and smuggling products to the world market from the Far East and Siberia (the Amur, Ob, Irtysh and Lena rivers) still remains relevant.

The capacity of the world market of sturgeon caviar reaches 1000 tons per year, but the legal turnover does not exceed 350-370 tons per year. Only Russian poachers and smugglers annually supply the world market with about 400-500 tons of caviar worth up to 450 million tons. dol. USA. The main producing countries of sturgeon caviar, in addition to the Russian Federation and China, are the EU, Iran, Armenia, the United States of America and Vietnam.

The growing demand for sturgeon caviar is due to its use in the food and beauty industries. A further increase in demand for sturgeon caviar is also facilitated by an increase in the purchasing power of the population. Salmon caviar is obtained not only from fish grown in aquaculture, but also in natural conditions - on the territory of Alaska, Sakhalin and Kamchatka. Sanctions against the Russian Federation and a ban on direct imports from its territory led to the establishment of a scheme for entering the world market of Russian salmon caviar through Belarus.

The domestic market of sturgeon caviar is characterized by opacity. Most players prefer to act either on completely black schemes, or at best on gray ones.

According to experts, about 60% of salmon caviar sold in our country is counterfeit. The largest consumers of salmon caviar are the Russian Federation, China, and India.

The domestic market of Sturgeon and salmon caviar has prospects for increasing. However, its development is hindered by the presence of counterfeit and contraband products. The number of aquaculture production of Sturgeon and salmon fish is gradually increasing, but the cost of domestic products is high and significantly exceeds the more affordable, Asian ones.

Ключові слова: ринок; лососева ікра; осетрова ікра; тенденції; торгівля; експорт; імпорт.

Keywords: market; salmon caviar; caviar; trends; trade; export; import.

Постановка проблеми. Розпад Радянського Союзу призвів до краху існуючих систем управління та контролю, подальшої надмірної експлуатації запасів диких осетрових та залучення злочинних мереж. В даний час міжнародна торгівля осетровою ікрою дозволена лише за супроводу відповідними імпортними та експортними сертифікатами. В результаті краху соціалістичного ринку багато робітників та фахівці рибальства опинилися без роботи. Через ці соціально-політичні зміни ці прості люди часто вдаються до браконьєрства. Хоча аквакультура є вирішенням проблеми скорочення популяції осетрових, вона також може становити небезпеку для диких осетрових. Осетрові ферми дорогі, для них потрібен висококваліфікований персонал, і проходить багато часу, перш ніж осетрові почнуть нереститися. Осетрові ферми з'являються по всьому світу, іноді в несподіваних місцях, таких як дельта Каспію, де залишаються "дикі" осетрові. Такі підприємства "прикриваються" аквафермою та здійснюють браконьєрські улови.

Через надмірне та комерційне браконьєрство осетрових зникло джерело доходу для місцевих спільнот, виникли конфлікти та завдається шкода унікальній екосистемі Каспію. Хоча непоправна екологічна шкода не переважає миттєвої вигоди від добре організованих злочинних організацій, корумпованих чиновників та політиків, нелегальна торгівля продовжується. Скорочення чисельності дикого осетра та захмарні ціни на оригінальну "дику" ікру ставлять під загрозу майбутню цію доісторичної риби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню стану світового ринку гідробіонтів присвячені роботи таких вітчизняних науковців: І.В. Дітріх, В.І. Душки, М.В. Гринжевського, А.І. Гринжевської, І.Й. Грициняк, Ю.В. Кернасюка, Т.К. Лебської, В.Л. Максима, Е.Г. Михневої, В.А. Чемериса, Т.М. Швець. Роботи вчених присвячені аналізу стану світових ринків морепродуктів, виробництва аквакультури, тенденціям і перспективам подальшого розвитку цієї галузі.

Мета статті. Метою статті є висвітлення стану та тенденцій розвитку світового ринку ікри осетрових та лососевих видів риб.

Вклад основного матеріалу дослідження. Ікра риб – особливий харчовий продукт зі значною кількістю нутрієнтів, що забезпечують зміцнення імунітету організму людини. Ікра містить значну кількість повноцінного білку; одна порція (25 грам) може забезпечити половину добової потреби організму в білку. Цей унікальний продукт містить вітаміни А, В₁₂, В₆, D та багато інших, мікро- і макроелементами (кальцій, фосфор, залізо тощо).

Існує багато способів класифікувати різні види рибної ікри. Найпростішим, традиційним і широко використовуваним методом категоризації є поділ на "чорну" ікру та "червону" ікру. Цей класичний метод не поширюється на всі види рибної ікри, але визначає чорну ікру як ікру осетрових риб, а червону ікру - як ікру лососевих риб.

Ареалом проживання та основними центрами промислового вилову осетрових традиційно вважаються басейни Каспійського, Чорного та Азовського морів. Проте надмірний вилов риби, браконьєрство, гідротехнічна забудова річок, забруднення водного середовища зумовили знищення ресурсів осетрових і загострили питання захисту риби та обмеження виробництва ікри. З метою забезпечення виживання видів і для подальшого відновлення популяцій у 1998 р. всі види осетрових були занесені до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що знаходяться під загрозою зникнення (СІТЕС). Положення Конвенції встановлювали розмір квот на вилов осетрових у комерційних цілях. У результаті дії конвенції прикаспійські країни значно зменшили обсяги промислового вилову осетрових. Згодом, з 2011 р., суттєве зменшення популяції осетрових призвели до встановлення мораторію на комерційний вилов у Каспійському морі між п'ятьма прибережними країнами – Республікою Азербайджан (Азербайджан), Ісламською Республікою Іран

(Іран), Республікою Казахстан (Казахстан), Російською Федерацією і Туркменістаном, який продовжено до кінця 2022 р. [1].

Дозволенням у Каспійському морі залишався вилов осетрових лише у наукових та репродуктивних цілях. Проте таке «прикриття» давало можливість легалізувати кримінальне видобування ікри, що призвело до майже повного знищення "диких" осетрових. Наразі основними регіонами нелегального видобутку осетрових є Далекий Схід та Сибір (річки Амур, Об, Іртиш та Лена).

В Україні, після приєднання до CITES у 2000 р., впроваджено мораторій на промисловий вилов осетрових в Азовському та Чорному морі та у внутрішніх водоймах. Так, зокрема, впродовж 2016-2020 рр. опубліковано дослідження «Докази торгівлі осетрами, що перебувають під загрозою зникнення, у нижньому Дунаї» [2], що свідчать про масштабне браконьєрство та незаконну торгівлю осетровим м'ясом та ікрою у нижньому Дунаї, зокрема в Болгарії, Румунії, Сербії та Україні.

Отже, наразі основним легальним джерелом отримання осетрової ікри стало запровадження аквакультури. Незважаючи на введення правил CITES і швидке зростання виробництва аквакультури, висока ціна і рідкість деяких видів осетрових, а також довгострокові інвестиції в аквакультурне виробництво ікри роблять незаконну торгівлю ікрою і браконьєрство осетрових доволі привабливими.

За оцінкою фахівців, ємність світового ринку осетрової ікри сягає 1000 тонн на рік, проте легальний оборот не перевищує 350-370 тонн на рік. Лише від російських браконьєрів та контрабандистів щороку на світовий ринок надходить близько 400-500 тонн ікри вартістю до 450 млн. дол. США.

Донедавна на світовому ринку осетрової ікри провідні позиції займали російські виробники. Проте, починаючи з 2017 р., Російська Федерація поступилася світовим лідерством з виробництва ікри. Ринок ікри Азіатсько-Тихоокеанського регіону наразі домінує на світовому ринку, де найбільша частка припадає на Китай (рис. 1) [3].

Рис. 1. Розмір світового ринку осетрової ікри за регіонами
Джерело: [3]

Впродовж 2018-2020 рр. експорт осетрової ікри з Китаю не перевищував 140 тонн. Так, у 2018 р. експортовано 131 тунну, у 2019 р. 140 тонн, у 2020 р. 123 тонни. Найбільше в 2020 р. експортовано китайської ікри до ЄС (38%), США (36%) та України (6%) (рис. 2)

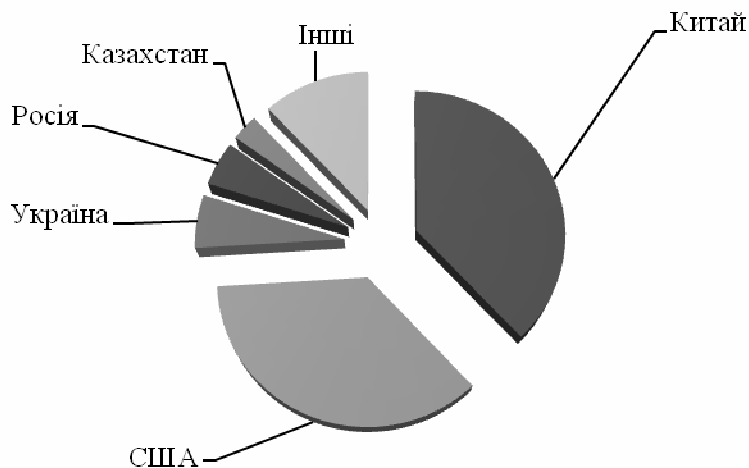

Рис. 2. Основні експортні ринки китайської осетрової ікри у 2020 р.
Джерело: побудовано за [4]

Споживачі з пересторогою відносяться до китайської осетрової ікри. Основна проблема з реалізацією ікри з Китаю полягає в тому, що споживачі здебільшого асоціюють китайські бренди із дешевими підробками. Недодачу, країна відома міжнародними інцидентами через небезпечні та фальсифіковані харчові продукти (протерміноване відбілене м'ясо, антифриз, доданий до яблучного соку та кедрові горішки, непридатні для споживання людиною).

Оскільки обсяги експорту китайської ікри збільшувалися з року в рік, рівень цін знизився майже на 40% в період з 2014 по 2020 рр. та стабілізувався на рівні близько 230 дол. США за кг [4]. Проте, залежно від виду осетрових, вартість може сягати до 2000 дол. США за 1 кг.

Основними країнами-виробниками осетрової ікри, окрім Російської Федерації та Китаю, є ЄС, Іран, Вірменія, Сполучені Штати Америки та В'єтнам [5].

Сорт і ціна ікри визначаються низкою факторів, зокрема розміром ікринок, текстурою, кольором, прозорістю, однорідністю, розсипчастістю, ароматом, твердістю, смаком і зрілістю. Найбільше цінується ікра білуги, яку отримують з білуги (*Huso huso*), за нею слідує осетрова з російського осетра (*Acipenser gueldenstaedtii*) і ікра севрюги з севрюги (*Acipenser stellatus*). Проте, значна частка вирощеної на фермах ікри, представленої на ринку, надходить від білого осетра (*Acipenser transmontanus*) або коротконосного осетра (*Acipenser brevirostrum*), а більш бажаною є ікра сибірського осетра (*Acipenser baerii*) і схожого на білугу калути (*Huso dauricus*).

Обсяг світового ринку ікри в 2018 р. у вартісному вираженні оцінювався в 276,2 млн. дол. США. Очікується, що світовий ринок ікри зростатиме із середньорічним темпом зростання 8,7% та досягне 496,3 млн. дол. США до 2025 р. (рис. 3)

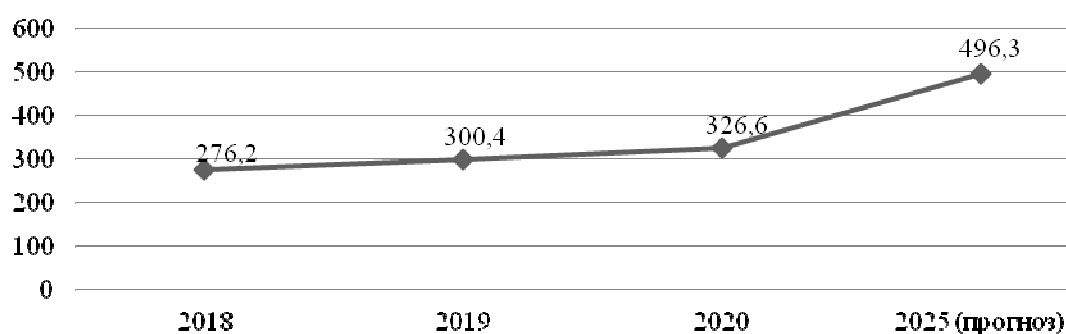

Рис. 3. Обсяг світового ринку осетрової ікри, млн. дол. США

Джерело: побудовано за [3]

Ринок осетрової ікри розвивається завдяки широкому застосуванню в харчовій промисловості в зв'язку зі зростаючою обізнаністю про користь ікри для здоров'я, зокрема у якості джерела багатьох вітамінів і мінералів, включаючи омега-3, що сприяє здоровій нервовій, кровоносній та імунній системі [3]. Такі фактори, як підвищення купівельної спроможності споживачів поряд зі зростаючим попитом на екзотичні страви, сприяють подальшому зростанню ринку ікри в усьому світі. Значно розширюється використання ікри як харчової добавки, в косметичних засобах, засобах особистої гігієни, що, ймовірно, посилить тенденцію до зростання ринку в прогнозований період. Крім того, модернізація методів збору врожаю для вирощування ікри сприяє зростанню ринку.

Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на традиційну торгівлю ікр'яними товарами протягом 2020-2021 рр., але виробники збільшили реалізацію своєї продукції електронною та роздрібною торгівлею, а деякі ресторани виконували замовлення "на винос" [6,7]. У Франції, наприклад, виробники ікри звернулися до засобів масової інформації з проханням просувати свою продукцію і підвищувати обізнаність про іноземну конкуренцію, заохочуючи споживачів купувати вітчизняну продукцію.

Ключові гравці, що домінують на світовому ринку ікри: Agroitica Lombarda, Caviar de France, Sterling Caviar, Sturgeon, Black River Sturgeon, Beluga Inc VIDIN, Caviar Court, Caviar de Riofrio, Osage Caviar, Aviar Galilee Farm, Caviar Creator, Russian Caviar House, California Caviar Company, Hangzhou Qiandaohu Xunlong Sci-tech, Hubei Tianxia Fisheries, Amur Group, Runzhao Fisheries [8].

В Україні розвиток аквакультури та використанням сучасних технологій знаходиться на ранній фазі і стосується переважно розведення у прісноводних водоймах без використання індустріальних технологій. Значна частка вітчизняного ринку не структурована, реалізація має сезонний, найчастіше стихійний характер. За оцінками експертів, вітчизняний ринок осетрової ікри практично повністю нелегальний. Легально імпортувати ікру можна за наявності спеціального сертифікату або дозволу, виданого Державним комітетом рибного господарства. Вітчизняному ринку осетрової ікри властива непрозорість. Більшість гравців воліють діяти або за повністю чорними схемами, або в кращому випадку за сірими.

Проте, за результатами дослідження, проведеного Всесвітнім фондом природи впродовж 2016-2019 рр., тільки 18% представленої осетрової ікри та м'яса на вітчизняному ринку вироблені нелегально [9].

Аквакультурне виробництво ікри осетрових риб України знаходиться лише на початковій стадії. Наразі вирощування осетрових в Україні займаються понад 40 підприємств, найбільшими з яких, що виробляють близько 800 кг на рік, є Osetr, Біосила та Бестер. Основну частину осетрової ікри, близько 600 кг,

підприємства експортують до Франції, США, Ізраїлю, Австралії, Японії, Ісландії, Данії та Саудівської Аравії [10]. Середня вартість вітчизняної осетрової ікри сягає 700 дол. США за кг.

Впродовж 2018-2020 рр. імпорт осетрової ікри в Україну збільшився у 2,5 рази (рис. 4).

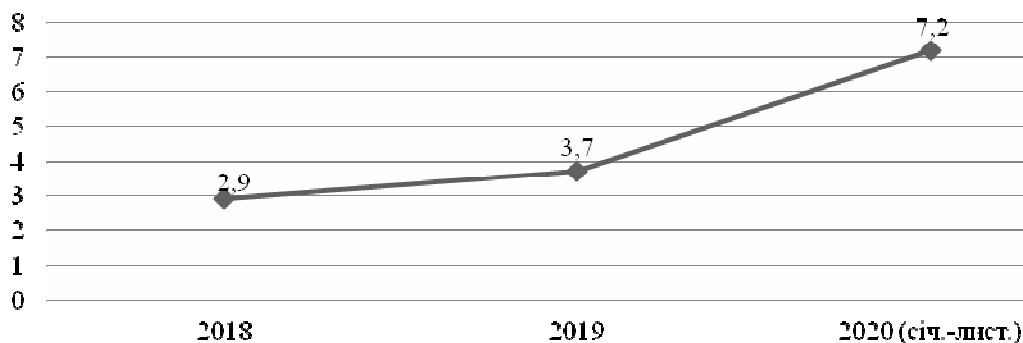

Рис. 4. Динаміка імпорту осетрової ікри в Україну, тонн

Джерело: побудовано за [11]

Основним імпортером осетрової ікри в Україну є Китай. За 11 міс. 2020 р. в Україну імпортовано 7,2 тонн ікри на загальну суму 1,27 млн. дол. США. Близько 85% всього обсягу (6,2 тонни) імпортовано китайської ікри. На Італію припадало 9 % імпорту, а саме 0,7 тонни; Молдову - 2 % - 0,1 тонни відповідно. Також імпортерами є Уругвай та Нідерланди. Середня митна вартість імпорту ікри осетрових становить 175 дол. США за кг, хоча реалізується за ціною 800-1000 дол. США за кг [11].

Лососеву (червону) ікру отримують з лососевих порід риб: нерки, кижуча, чавичі, кети, горбуші, форелі тощо. Основними виробниками лососевої ікри у світі є США та Російська Федерація (Аляска, Сахалін та Камчатка). Невеликі обсяги виробляють Канада та Японія, проте лише для власного споживання.

Наприкінці 2015 р. уряд Російської Федерації ухвалив рішення щодо заборони ввезення на митну територію сільгосппродукції та сировини з території України. 30 грудня 2015 р. КМУ у якості контрзаходу прийнято постанову «Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації», зокрема це стосувалось і лососевої та осетрової ікри. Попри це, продукція з Російської Федерації реалізується на внутрішньому ринку України, зокрема дані митної статистики Російської Федерації свідчать про те, що Україна є найбільшим імпортером лососевої ікри.

За даними Асоціації риболовів України, близько 60% лососевої ікри, яка продається у нас в країні, є контрафактною. Тому до її купівлі потрібно ставитися уважно. Розмір контрабанди лососевої ікри з Російської Федерації щорічно становить близько 250 тонн. Цю ікру можна придбати через інтернет-магазини, а також в роздрібній торгівлі.

Починаючи з 2016 р. найбільшим імпортером лососевої ікри в Україну є Білорусь. Впродовж 2018-2020 рр. частка імпорту білоруської ікри коливалась на рівні 43-52%. Обґрунтоване припущення, яке підтверджується учасниками ринку, полягає в тому, що це камчатська ікра, прякий імпорт якої з території Російської Федерації заборонено. До найбільших імпортерів лососевої ікри належать США та Норвегія, на поставки яких припадає 10% та 14 % відповідно, Ісландія (10%) та Китай (7%) [12].

В Україну вся легальна ікра горбуші і кети надходить з США. Ікру форелі імпортують Данія, Норвегія, Фінляндія, з риби, вирощеної в умовах аквакультури впродовж всього року. На вітчизняному ринку найдорожчою є ікра кети, що реалізується за ціною 2-2,4 тис. грн. за кг. Вартість ікри горбуші на рівні 1,8-2 тис. грн. за кг, форелі - 1,4-1,6 тис. грн. за кг [13]. В Україні також налагоджено аквакультурне виробництво лососевої ікри. Лососеву, як і осетрову, зокрема, виробляє одне з найбільших підприємств Osetr.

Впродовж 2018 р. Російською Федерацією експортовано 401,9 тонни лососевої ікри загальною вартістю у понад 9 млн. дол. США. У 2019 р. обсяги експорту збільшились на 22% та склали 491,7 тонни, загальною вартістю 10,06 млн. дол. США. Впродовж 2020-2021 р. також прослідковується тенденція до нарощення обсягів експорту ікряної продукції, а саме збільшення з 506 до 540 тонн відповідно [14].

За даними Россільгоспбанку основний обсяг експорту російської ікри традиційно припадає на Україну (понад 50%), Білорусь і Казахстан. Також лососева ікра спрямовується до Китаю та Німеччини [15].

Впродовж 2020 р. найбільшим постачальником ікри (лососевих) та її замінників в Російську Федерацію у вартісному вираженні була Білорусь, на частку якої припало 74% всього імпорту. Другу позицію в рейтингу зайняв Казахстан із часткою 23% у загальному обсязі імпорту (рис. 5)

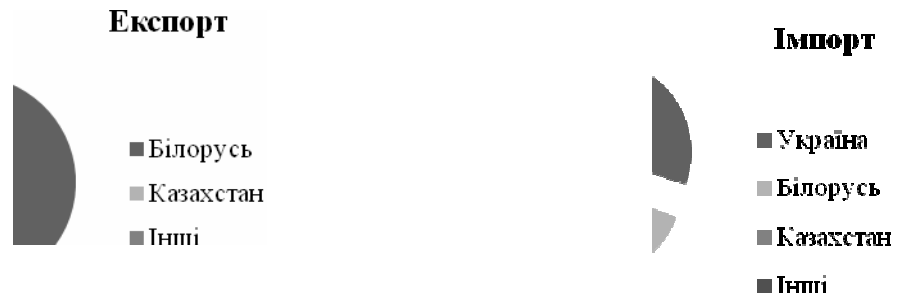

Рис. 5. Динаміка експорту-імпорту лососевої ікри в Російську Федерацію, млн. дол. США
Джерело: побудовано за [16]

У вартісному вираженні найбільше продукції надійшло до України - на 4 млн. дол. США, Білорусь - 2,9 млн. дол. США та Казахстан - 2,1 млн. дол. США із сукупною часткою 69% від загального обсягу експорту. Азербайджан, Узбекистан, Молдова, США, Канада та Туркменістан дещо поступилися, разом становлячи ще 15%. Середня експортна ціна на ікру та її замітники склала 11 тис. дол. США за тонну, знизившись на 6,4% порівняно з 2019 р. У 2020 р. середня ціна імпорту на ікру (лососеву) та замітники ікри склала 3,6 дол. США за тонну, знизившись на 29,9% порівняно з 2019 р. [16].

Загалом, впродовж 2020 р., у світі спожито 215 тис. тон лососевої ікри. Найбільше споживання лососевої ікри та її заміників у 2020 р. мали Російська Федерація (38 тис. тонн), Китай (33 тис. тонн) та Індія (13 тис. тонн), що у сукупності становить 39% світового споживання (рис. 6).

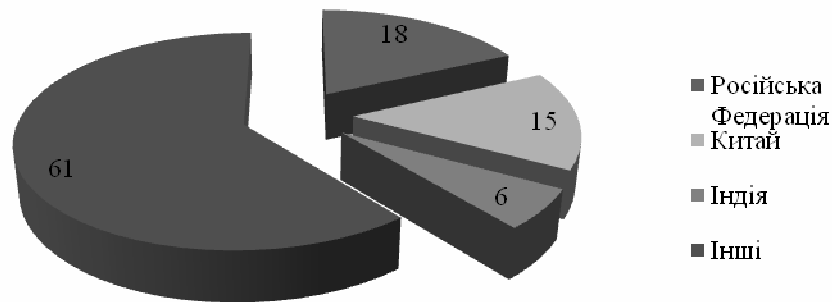

Рис. 6. Споживання лососевої ікри та її заміників у 2020 р., тис. тонн
Джерело: побудовано за [16]

Як і у випадку з осетровою ікрою, Китай є лідером за обсягами виробництва лососевої ікри. Так, у 2020 р. Китаєм було вироблено 37 тис. тонн, Російською Федерацією 19 тис. тонн та Індією 13 тис. тонн. За ними слідують США, Білорусь, Японія, Бразилія, Індонезія, Бангладеш, Мексика, Пакистан, Італія та Ефіопія.

У вартісному вираженні найбільшими країнами-постачальниками лососевої ікри та її заміників у світі впродовж 2020 р. були Білорусь - 62 млн. дол. США, Китай - 51 млн. дол. США та Японія - 36 млн. дол. США, із загальною часткою 49% у світовому експорті.

У вартісному вираженні Російська Федерація (72 млн. дол. США) є найбільшим ринком імпортової лососевої ікри та її заміників у світі, на частку якого припадає 23% світового імпорту. Другу позицію в рейтингу зайняла Японія (34 млн. дол. США) із часткою 11% у світовому імпорті. За нею слідує Південна Корея з часткою 7,6%.

У 2020 році середня експортна ціна на азійську лососеву ікру та її замітники становила 12 тис. дол. США за тонну, тому залишалася відносно стабільною порівняно з попереднім роком. Середня ціна імпорту на лососеву ікру та її замітники у 2020 році склала 8,2 тис. дол. США за тонну, знизившись на 17,1% порівняно з 2019 р. [17].

У розрізі Європейського Союзу найвищі обсяги споживання лососевої ікри та її заміників у 2020 р. мали Італія (3,1 тис. тонн), Франція (3 тис. тонн) та Польща (1,6 тис. тонн), на частку яких припадало 47% від загального споживання. Німеччина, Іспанія, Нідерланди, Румунія, Бельгія, Чеська Республіка, Португалія, Фінляндія, Греція та Угорщина дещо відстали, разом становлячи ще 40%.

Лідерами за обсягами виробництва лососевої ікри та її заміників у 2020 р. були Італія (3 тис. тонн), Данія (1,6 тис. тонн) та Польща (1,5 тис. тонн), із загальною часткою 41% у загальному обсязі виробництва. За ними слідують Франція, Німеччина, Швеція, Румунія, Бельгія, Нідерланди, Чехія, Греція, Португалія та Угорщина, на частку яких у сукупності припадає ще 51%.

У вартісному вираженні найбільшими країнами-постачальниками лососевої ікри та її заміників в ЄС були Німеччина (32 млн. дол. США), Данія (18 млн. дол. США) та Швеція (12 млн. дол. США), що разом становить 74% від загального обсягу експорту. За цими країнами слідують Нідерланди, Іспанія, Франція та Литва, яких припадає ще 13% (рис. 7).

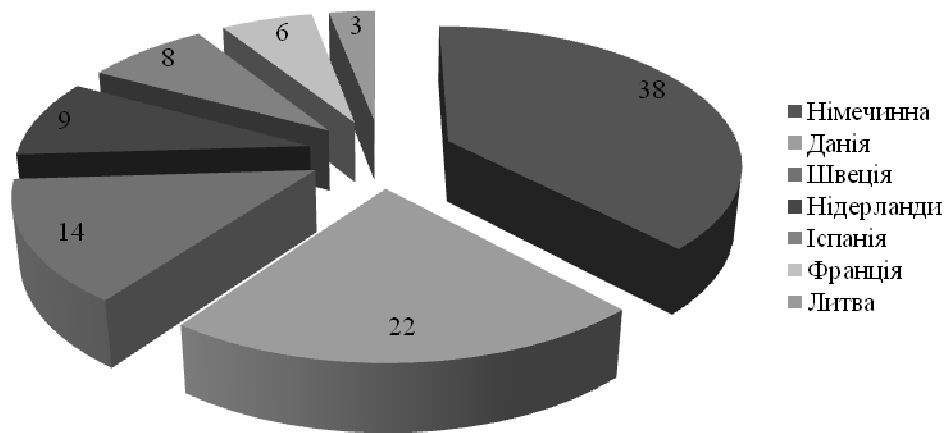

Рис. 7. Виробництво лососевої ікри та її замінників в ЄС у 2020 р., %
Джерело: побудовано за [18]

У вартісному вираженні найбільшими ринками імпорту лососевої ікри та її замінників в ЄС були Франція (23 млн. дол. США), Німеччина (20 млн. дол. США) та Швеція (млн. дол. США) із загальною часткою 57% у загальному обсязі імпорту. За цими країнами слідує Нідерланди, Литва, Іспанія та Фінляндія, на долю яких припадає ще 17%.

У 2020 р. експортна ціна на ікру (лосось) та замінники ікри в ЄС склала 14,6 тис. дол. США за тону, збільшившись на 4,7% порівняно з 2019 р. Імпортна ціна на ікру (лососся) та замінники ікри в Європейському союзі у 2020 році склала 13 тис. дол. США за тону, знизившись на 9,6% порівняно з 2019 р. [18].

Китай є не тільки найбільшим виробником, але й споживачем лососевої ікри та її замінників в Азії. На його частку припадає 35% (33 тис. тонн) від загального обсягу споживання та 39% (37,7 тис. тонн) від загальносвітового виробництва. Другим за величиною споживачем ікри є Індія (13 тис. тонн). Японія (6,3 тис. тонн) посіла третє місце із загального споживання з часткою 6,7%. До трійки лідерів виробників лососевої ікри та її замінників в Азії належать Індія та Японія - 13 тис. тонн та 5,9 тис. тонн із часткою відповідно

У вартісному вираженні Китай (51 млн. доларів), Японія (36 млн. дол. США) і Казахстан (16 млн. дол. США) були країнами з найвищим рівнем експорту в 2020 році, з сукупною часткою 91% у загальному обсязі експорту.

Найбільшими ринками імпорту лососевої ікри та її замінників в Азії були Японія (34 млн. дол. США), Південна Корея (24 млн. дол. США) та Таїланд (8,1 млн. дол. США), із загальною часткою 77% у загальному обсязі імпорту.

Експортна ціна на лососеву ікру та її замінники в Азії у 2020 р. складала 14 тис. дол. США за тону, знизившись на 20% порівняно з 2019 р. Імпортна ціна склала 14,5 тис. дол. США за тону, збільшившись на 9,1% порівняно з 2019 р. [19].

У вартісному вираженні провідними постачальниками лососевої ікри в США є Тайвань (4,8 млн. дол. США), Японія (3,8 млн. дол. США) та Ісландія (2,7 млн. дол. США) із сукупною часткою 68% у загальному обсязі імпорту. Дещо відстали Південна Корея, Нідерланди, Китай та Білорусь, які разом становлять ще 22%.

У вартісному вираженні Україна (6,6 млн. дол. США) стала ключовим зовнішнім ринком для експорту ікри зі США, що становить 44% від загального обсягу експорту. Другу позицію в рейтингу зайняв Ізраїль (3 млн. дол. США) із часткою 20% у загальному обсязі експорту. За нею слідує Німеччина з часткою 9% (рис. 8).

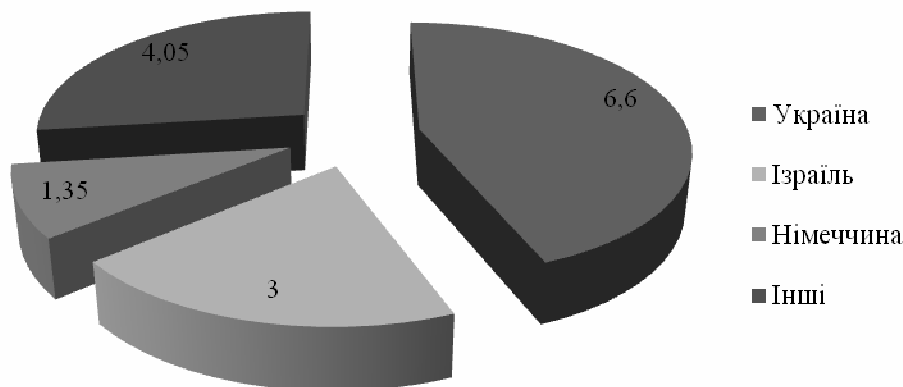

Рис. 8. Імпорт лососевої ікри та її замінників США у 2020 р., млн. дол. США
Джерело: побудовано за [20]

Середня експортна ціна на лососеву ікру та її замінники у 2020 р. склала 24,3 тис. дол. США за тону, збільшившись на 22% порівняно з 2019 р. Ціна імпорту у 2020 р. становила 15,2 тис. дол. США за тону, збільшившись у порівнянні з попереднім роком на 17% [20].

Висновки. Починаючи з 90-х років минулого століття світовий ринок ікри осетрових риб зазнав стрімких змін та на даний час переорієнтований на виробництво в умовах аквакультури. Проте актуальною залишається проблема браконьєрського вилову осетрових та контрабандних поставок ікраюної продукції.

Говорячи про вітчизняний ринок осетрової та лососевої ікри, він має перспективи до збільшення. Проте його розвиток стримують наявність фальсифікованої та контрабандної продукції. Кількість аквакультурних виробництв поволі збільшується, проте вартість вітчизняної продукції висока та суттєво перевищує більш доступну, азійську.

Список використаних джерел.

1. Bondarchuk M.Ye. Status and trends of the world market of caviar. *Науковий журнал Чернігівського національного технологічного університету*. 2017. № 2. С. 133-140
2. WWF досліджено незаконну торгівлю продукцією з осетрових в нижньому Дунаї . URL: https://darg.gov.ua/_wwf_doslidzheno_nezakonnu_0_0_0_11290_1.html
3. Caviar market - growth, trends, covid-19 impact, and forecasts (2022 - 2027). URL: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/caviar-market>
4. The caviar market. URL: www.eumofa.eu/documents/20178/449260/2021+-+The+Caviar+Market.pdf
5. Россия уступила Китаю мировое лидерство по производству черной икры . URL: <https://polit.ru/news/2017/09/19/caviar/>
6. Natorina A. Online retailers' management system of marketing commodity policy. *Economic Annals-XXI*. 2018. № 174 (11-12). С. 69–72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.v174-11>
7. Natorina A. Online retailers' innovation activity: digital age. *Revista Espacios*. 2019. Vol. 40, No. 35. P. 25–32. URL: <https://www.revistaespacios.com/a19v40n35/19403525.html>
8. Caviar Market Size In 2021 : 5.3% CAGR with Top Countries Data, What is the anticipated growth for the Caviar Industry over the forecast duration 2021-2026? . URL: <https://www.thecowboychannel.com/story/45273164/caviar-market-size-in-2021-53-cagr-with-top-countries-data-what-is-the-anticipated-growth-for-the-caviar-industry-over-the-forecast-duration-2021>
9. Почти 20% черной икры и осетра в Украине изготовлены нелегально . URL: <https://korrespondent.net/business/financial/4188804-pochty-20-chernoi-ykry-y-osetra-v-ukrayne-yzgotovleny-nelegalno>
10. Бизнес-план проекта организации осетровой фермы. URL: https://proconsulting.ua/uploads/files/business_plan_pdf/Осетровые%202018%20%282%29.pdf
11. Чорна ікра на мільйон доларів: Україна вдвічі збільшила імпорт. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/chernaya-ikra-na-million-dollarov-ukraina-vdvoe-velichila-import-1498245.html>
12. Сезон красной икры: о чем стоит помнить накануне новогоднего ажиотажа. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/11/24/668321/>
13. В Україні різко зросла ціна на червону ікру: названа причина. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/styler/ukraine-rezko-vyroslo-tsena-krasnuyu-ikru-1607012569.html>
14. Китайцы распробовали красную икру: спрос на российский деликатес растёт. URL: <https://ikra.info/kitayci-rasprobovali-krasnuyu-ikru-sp/>
15. Россельхозбанк: за пять лет Россия удвоила экспорт икры. URL: <https://bankinform.ru/news/113677>
16. Russian Federation - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact. URL: <https://www.indexbox.io/store/russian-federation-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/>
17. Myanmar - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact. URL: <https://www.indexbox.io/store/myanmar-caviar-salmon-and-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/>
18. EU - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact. URL: <https://www.indexbox.io/store/eu-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/>
19. Asia - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact. URL: <https://www.indexbox.io/store/asia-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/>
20. U.S. - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact. URL: <https://www.indexbox.io/store/u-s-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/>

References.

1. Bondarchuk, M.Ye. (2017), "Status and trends of the world market of caviar", *Scientific journal of Chernihiv National Technological University*, vol. 2, pp. 133-140.
2. State Agency Of Fisheries Of Ukraine (2021), "WWF illegal trade in Sturgeon products in the Lower Danube was investigated", available at: https://darg.gov.ua/_wwf_doslidzheno_nezakonnu_0_0_0_11290_1.html (Accessed 15 Jan 2022).
3. Mordor Intelligence (2021), "Caviar market - growth, trends, covid-19 impact, and forecasts (2022 - 2027)", available at: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/caviar-market> (Accessed 15 Jan 2022).

4. EUMOFA - European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products (2021), "The caviar market", available at: www.eumofa.eu/documents/20178/449260/2021+-+The+Caviar+Market.pdf (Accessed 15 Jan 2022).
5. Polit.ru (2017), "Russia has ceded the world leadership in the production of caviar to China", available at: <https://polit.ru/news/2017/09/19/caviar/> (Accessed 15 Jan 2022).
6. Natorina, A. (2018), "Online retailers' management system of marketing commodity policy", *Economic Annals-XXI*, vol. 174 (11-12), pp. 69–72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.v174-11>.
7. Natorina, A. (2019), "Online retailers' innovation activity: digital age", *Revista Espacios*, Vol. 40, №. 35, pp. 25–32, available at: <https://www.revistaespacios.com/a19v40n35/19403525.html> (Accessed 25 Jan 2022).
8. 360 ResearchReports (2021), "Caviar Market Size In 2021: 5.3% CAGR with Top Countries Data, What is the anticipated growth for the Caviar Industry over the forecast duration 2021-2026?", available at: <https://www.thecowboychannel.com/story/45273164/caviar-market-size-in-2021-53-cagr-with-top-countries-data-what-is-the-anticipated-growth-for-the-caviar-industry-over-the-forecast-duration-2021> (Accessed 25 Jan 2022).
9. Korrespondent.net (2020), "Almost 20% of black caviar and sturgeon in Ukraine are made illegally", available at: <https://korrespondent.net/business/financial/4188804-pochty-20-chernoi-ykry-y-osetra-v-ukrayne-yzghotovleny-nelehalno> (Accessed 25 Jan 2022).
10. Pro-consulting (2018), "Business plan of the sturgeon farm organization project", available at: https://pro-consulting.ua/uploads/files/business_plan_pdf/Осетровые%202018%20%282%29.pdf (Accessed 25 Jan 2022).
11. Sohodni (2020), "Black Caviar worth a million dollars: Ukraine doubled its imports", available at: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/chernaya-ikra-na-million-dollarov-ukraina-vdvoe-velichila-import-1498245.html> (Accessed 25 Jan 2022).
12. Ekonomicheskaya pravda (2020), "Red caviar season: what to remember on the eve of the New Year's rush", available at: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/11/24/668321/> (Accessed 25 Jan 2022).
13. Rbc-Ukrayina (2020), "In Ukraine, the price of red caviar has sharply increased: the reason is given", available at: <https://www.rbc.ua/ukr/styler/ukraine-rezko-vyrosla-tsena-krasnuyu-ikru-1607012569.html> (Accessed 25 Jan 2022).
14. IkraInfo(2020), "The Chinese have tasted red caviar: the demand for the Russian delicacy is growing", available at: <https://ikra.info/kitayci-rasprobovali-krasnuyu-ikru-sp/> (Accessed 25 Jan 2022).
15. BankInformServis (2021), "Rosselkhoznadzor: Russia has doubled caviar exports in five years", available at: <https://bankinform.ru/news/113677> (Accessed 25 Jan 2022).
16. Indexbox (2021), "Russian Federation - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact", available at: <https://www.indexbox.io/store/russian-federation-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/> (Accessed 25 Jan 2022).
17. Indexbox (2021), "Myanmar - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact", available at: <https://www.indexbox.io/store/myanmar-caviar-salmon-and-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/> (Accessed 25 Jan 2022).
18. Indexbox (2021), "EU - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact", available at: <https://www.indexbox.io/store/eu-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/> (Accessed 25 Jan 2022).
19. Indexbox (2021), "Asia - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact", available at: <https://www.indexbox.io/store/asia-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/> (Accessed 25 Jan 2022).
20. Indexbox (2021), "U.S. - Caviar (Salmon) and Caviar Substitutes - Market Analysis, Forecast, Size, Trends and Insights Update: COVID-19 Impact", available at: <https://www.indexbox.io/store/u-s-caviar-substitutes-market-analysis-forecast-size-trends-and-insights/> (Accessed 25 Jan 2022).

Стаття надійшла до редакції 07.02.2022 р.